

יעל נאמן

ערב קיץ עם אורחים

אותו ערב קיץ בו אירעו קורות האירוח הזה היה ערב נעים, כמעט ממוזג, לא אופייני לערבים הלחים של תל אביב באותה שנה. זה אמור היה להיות אירוח מהסוג הפשוט יותר, אירוח גומלין. היתרון לכאורה אצלנו, ראינו מה הגישו אורחינו, הכרנו כבר את אורחותיהם ומנהגיהם, ועכשיו, עם כל הידע הזה, אנחנו מארחים אותם.

מכל הסיבות האלה היינו שקטים. בזמן שניקיתי את הבית ובעלי הכין לימונדה, נספפנו אפילו לשיחת מטא-אירוח; דיברנו על כמה בני מזל אנחנו היום לעומת מארחי העבר. שכן מנקודת מבט היסטורית, מוגר כמעט לגמרי נגע האירוח הספונטני, זה שקדם לעידן הטלפוני והאלקטרוני. באותם ימים (לא כל-כך רחוקים) נקודת תחילתו של האירוח היתה נחלתם הבלעדית של האורחים. הם היו פשוט נוקשים בדלת ונכנסים. למארחים לא היה זמן לסדר את הבית ובטח לא לנקות אותו. לא תמיד התאפשר אפילו לעכב לרגע את האורחים במפתן ולבעוט הכל מתחת למיטה.

המארח, שהוקפץ לתפקידו ללא שום התרעה מוקדמת, אמור היה לפתוח את זרועותיו לקראת האורח, לחבקו וממש לצהול לקראתו, שכן לתת הרגשה טובה לאורח המגיח פתאום יש-מאין היה חלק ממצוות האירוח בכלל ומהות האירוח הספונטני בפרט.

אני מספרת את כל זה כאן, לא כדי לתת רקע היסטורי או נופך תחקירי לסיפור על אותו ערב, אלא כדי להמחיש עד כמה היינו רגועים, או במבט לאחור, אפילו זחוחים.

דבר זה לא איפיינ אותי. להפך; תחושה רעה מקדימה היתה פוקדת אותי לפני כל אירוח. כאילו פסקול פנימי של אסון ליווה כל אירוח מתוכנן ודחף אותי למחשבות דחייה של הקץ. היטב ידעתי מניסיון העבר, שלכאורה מעוגן כל אירוח במקום ובזמן, אבל למעשה הוא ניצב גבוה מעל למקום ומעל לזמן. דומה שהוא ממד נוסף בפזיקה. אי אפשר לבטלו, אפשר רק לדחותו. וגם

הדחייה לא תביא עמה את ההקלה המקווה, נהפוך הוא, היא תערום בעיות חדשות: יש להציע מועד חלופי, ומשנקבע אותו מועד, שוב הכל חוזר, ואף ביתר שאת. הימים ולפעמים השבועות השלמים שחולפים בין הקביעה עם האורח עד האירוח בפועל – הופכים לצינוק של מחשבות אימה על האירוח המתקרב ובהכנות קדחתניות לקראתו.

פגעי האירוח לא היו מוגבלים רק לאירוח של בני משפחה, חברים, או מכרים, אלא חלו על כל מי שעבר את מפתן הדלת. מרגע שנודמן לביתי אדם – אפילו אינסטלטור שהוזמן לתיקון, שכן תועה שביקש חלב, או דוור שצילצל בדלת כדי לבקש את חתימתי על מכתב רשום – היה בימי כאלו ניטל ממני ועובר לרשות הנכנס לבית. באותם רגעים או שעות לא ידעתי מה לעשות במנהגי הרגילים. מושבתת מכל מעשה, התנהלתי בכיתי-שלי כשבויה, אוזני כרויה כל העת לנעשה במקומות בהם עבדו בעלי המקצוע. התחנפתי לשוכי, הגשתי להם בתנועות גמלוניות קפה, עוגות וסנדוויצ'ים, ממתינה בדריכות והכנעה להסתלקותם.

גם לבעלי שאהב לארח ואהב אדם בכלל תקעתי כל העת מקלות בגלגלי האירוח. "תפגוש אותם בקפה בחוץ", הצעתי תמיד – לפעמים בחיך, לפעמים בפרצוף חמוץ – כשסיפר לי על אורחים שהזמין או קולגות שהיה אמור לפגוש בבית.

תחושת הנינוחות ששרתה עלי לפני אירוח הגומלין של אותו ערב קיץ התחלפה ברגע אחד. שנאתי את האורחים מיד עם כניסתם לביתנו. אמנם, נכון, הם היו אורחים קרואים, אבל דווקא קריאתם, הידיעה הממושכת שיבואו, הכעיסה עוד יותר, שכן במובן מסוים הם הזמינו את עצמם, גם אם באופן פאסיבי – בכך שלא התנגדו להזמנתנו.

חשבתי שאולי אותו ייאוש, אשר כמו נישא ברוח וחדר לסלון עם בואם של האורחים, איננו אשמתם-שלהם, אלא דבק בהם בגלל פחדיי-שלי מפני כל מי שנכנס לבית. אחרי שנכנסו והתיישבו, פתחתי בסיפור אשר מטרתו היתה לסלק את הקרח שכמו הצטבר ונערם בסלון עם בואם. נערם בגלל מחשבותי ולא בגללם, חשבתי.

סיפרתי להם שמישהי סיפרה לי על הרגשתה לגבי גילה (הקפדתי לא לומר "גילנו", כי לשון זו היתה מלכודת טובענית שהפילה אותי תמיד לתוך מחשבות טורדניות; בן כמה אותו אדם האומר "בגילנו", בת כמה הוא חושב שאני). היא

סיפרה שכאשר היתה בת 24 ישבה בבית קפה והזמינה קפה ועוגה. היא נקבה גם בשם בית הקפה, אבל איני יכולה להיזכר בו עכשיו, אמרתי להם. כך או כך, היא היתה בת 24 כשגמרה את הקפה ואת העוגה, וביקשה חשבון. כשהביאו לה את החשבון היתה בת 48. זה לא היה תהליך, אמרה. זה היה בום. זאת היתה תאונה. "רגע אחד הייתי בת 24 ובמשנהו 48. כך הגעתי לגילי המפלצתי ללא שום הכנה", אמרה.

האורח אמר: "זה בדיוק העניין, החיים עוברים, צריך לנצל כל רגע". ואני אמרתי: "וואו, איך עברו להן כבר שעותיים וחצי". זה לא היה נכון ולא היה קשור, אבל זה מה שאמרתי, אף על פי שהמעברים הטבעיים אך המדויקים מנושא לנושא היו חשובים לי לא פחות מהכיבוד, אותו בחרנו בקפידה בכל מעדניות האזור.

אמירה זו, שכמו קפצה מפי, כאילו הטרימה את התרחשויות הערב שעוד יבואו. כל דיבורי באותו ערב נדמו למשל על הזמן העומד במקום. כאילו זו השתלט על גרוני ומדבר ממנו, מִטָּה את השיחה תמיד לאותו כיוון – לעבר מועד הסיום של האירוח. אותם רגעים קפואים וחדשניים של התחלה היו החלק המוצלח של הערב.

אינני מעוניינת לכתוב כאן סטנוגרמה של השיחה שהתרחשה מאוחר יותר בסלון ביתנו. דיאלוגים כאלה הרי מוכרים עד זרא. אספר רק בהכללה: חוק שמנו לנו, לא להתפרץ על אורחים, לא בשל דעות פוליטיות, או חברתיות, ולא סביב שאלות של טעם. את החוקים האלה שיכללנו וליטשנו אחרי שקרו ונשנו מקרים, או מאורעות. כי לפעמים, למרות הנוהגים שגזרנו על עצמנו, היו דברי אורח זה או אחר, על מלחמה זו או אחרת, שהתחלנו בה בקיץ זה או אחר, מדכאים אותנו כל-כך, עד ששכחנו את כל הכללים ושכחנו אפילו שבכיתנו-שלנו אנחנו נמצאים, ויצאנו ממנו בטריקת דלת, פנינו אל הים, מותירים את האורחים בגבנו, בבית.

לכן ניסינו תמיד ללכת סחור-סחור עם אורחים שלא הכרנו לעומק (וגם עם כאלה שכן הכרנו לעומק, ליתר ביטחון) והתכוונו להמשיך להיות בסחור-סחור, קיווינו לא לדעת מה חושבים אורחינו על מלחמה ולא לדעת מה הם חושבים על שלום.

אלא שלמרות זהירותנו, שמענו פתאום את האורח אומר שאין מה לעשות, הוא התפכח אחרי שנים בשמאל, והיום הוא יודע שהערכים מבינים רק כוח.

בעלי גזר על עצמו עונש רדיוס כדי לא להתפרץ והכין לימונדה, אף על פי שהקנקן היה עדיין מלא. נמלטנו בתוך מיתחם הבית, נמנענו מקשר עין בינינו. חשבתי על דיתה שכנתי מקצה הרחוב ואיך אפגוש אותה למחרת. בדרך כלל היו המחשבות האלה מצילות ממעשה. היינו נפגשות ברחוב לשנייה, עומדות ומספרות על הדברים האלה בדיוק. באותו בוקר נפגשנו בסופר והיא סיפרה לי: "אתמול צעקתי על חברה שאני מכירה שלושים שנה. היא אמרה שניסינו הכל והם לא רוצים שלום. כשאמרתי לה שלא ניסינו כלום ושזה אנחנו שלא רוצים שלום, היא התחילה לצעוק עלי, 'אז מה את מציעה, מה את מציעה?', ואז זה יצא ממני בלי שליטה, אמרתי לה שאני מציעה שהיא תלך לעזאזל ושתיקח איתה את השלושים שנה כעודף על חשבונך".

שום קתרזיס לא היה בסיפורים האלה אף פעם. רציתי להמשיך ולהבליג בסלון ביתנו. הרי למי אכפת מצדק ואמת, וממילא מי יודע באיזה צד הצדק והאמת, כמו שהטיחו בנו תמיד, בצדק. יעבור האירוח, נחזור לחיינו. אבל האורחים המשיכו לדבר בינם לבין עצמם. הם היו שיכורים ושמחים, והחלו כבר למחוק תשתיות בעזה, "רק ככה ילמדו", הם אמרו. את ואנונו חיתנו עם טלי פחימה והעבירו את שניהם למדינות ערב. "לאיפה שירצו", אמרו בנדיבות. בערביי ישראל לא נגעו בינתיים, אבל היטב ידענו כי זה רק עניין של זמן. עד הסתיו יגיעו גם אליהם.

יחיה כל אחד בדעתו, אמרנו לעצמנו לפעמים. כמעט השתכנענו, ובכל זאת שאלנו – האם דין טעמם של אורחים בסלון ביתנו זהה לזה של נהג מונית שלא ענינו לו, כשאמר שהיה יורה בכל ההומואים. הרי הם בביתנו, דבריהם נפרשים כמפה על שולחננו, ניגפים כתריסים על חלונות ביתנו. נעשינו מדוכאים ושיווענו לאוויר ולאור.

הערב שמהתחלה לא התרומם קרס לתוך עצמו. שנאה ויאוש התפשטו בסלון. ליכסנתי מבטים לעבר שעון הקיר הגדול. האורחים כמו התגרו בי והביטו בו גם הם, ישירות. פיהקו, מתחו אבריהם, כאילו היינו אנחנו תקועים אצלם ולא הם אצלנו. "מאוחר", אמרו שוב ושוב.

תכונות רעות רבות לאורחים, אך התכונה הרעה מכולן היא האופן שבו הם שומרים קרוב לחזם את מועד עזיבתם. בעוד המארחים נוהגים שיתוף ושקיפות ומסכמים מראש עם האורחים מתי מתחיל האירוח, מסתירים האורחים ממארחיהם את הפרט החשוב ביותר – מתי יעזבו.

אורחינו באותו ערב קיץ היו מהסוג הגרוע ביותר: אורחים בלי מלה. גם כשהגיע הרגע הנכסף בו נפרדו – היתה זו רק אשליה שהתחילה שרשרת של הדרנים. ההדרנים הראשונים היו כל-כך חסרי אמינות, עד שתהיתי כיצד יכולים היו אפילו להעלותם. הם אמנם אמרו, "יאללה הולכים", או "אנחנו חייבים לזוז", אבל נשארו לשבת, ממשיכים מאותה נקודה של שיחה, חופנים עוד שקדים, מערים לתוכם שתייה. כאילו שום דבר לא נאמר.

וגם כשנעמדו ואפילו הלכו לכיוון הדלת, לא ניתן היה לראות בזה סוף. פעמיים חזרו לשבת, כאילו לא קמו, כאילו לא הלכו.

מתישהו, בין ההדרן השישי לשביעי, התקלפנו מכל שאריות האלגנטיות שאיפיינו את בעלי ואותי, כמו אנשים שירדו מנכסיהם ואי אפשר לדמיין איך פעם לבשו בגדים חדשים, שלא לדבר על טוב טעם שכה איפיינ אותם אי-אז, באותם ימים רחוקים.

שפכנו מנוע, אפשר להגיד, התנהגנו עכשיו בגסות מוחלטת. מפנים כלים לכיור, מפקקים. התנהגנו באותו אופן, ללא שום ניואנסים המבדילים אנשים זה מזה. קווי האופי נמחקו, אהבת אדם כבר לא איפיינה את בעלי.

כשפתחו לבסוף האורחים את הדלת ודיברו מהמפתן, הם כמו עברו לגור על משקוף דלתנו כמזוזה, או כחרגול על גבעול. הסוואה, לא סוף פסוק. לילה טוב, אמרנו, ונסוגנו פנימה. הדחתי את הכלים וניסיתי להרגיע את עצמי, זה מאחורינו. בעלי רכן לתוך הכיור בחדר האמבטיה הסמוך וציחצה שיניים, נבלע גם הוא מאחורי מפל של מים. לא לראות ולא לשמוע. שנינו כמו רצינו לנקות ולהתנקות. להיטהר.

אבל מבטינו הורמו ונפגשו בבהלה, כששמענו משהו קרב מאחורי גבנו. ולפתע – ניצבו לידי האורחים בגופם ממש וביקשו כוס מים קרים לפני צאתם לדרך, והאורחת גם לא בטוחה שלקחה את הנייד, לא מוצאת אותו בתיק, "אולי נפל בין כריות הספה", אמרה.

בעלי חפר כנראה מנהרה מהמקלחת לחדר השינה, כי לא נראה בשום מקום. אף אחד גם לא שאל עליו. האורחים לא היו בררנים באשר לטרפם. הם התיישבו באותם מקומות שבהם ישבו קודם. "רק לרגע, למצוא בשקט את הנייד", אמרה האורחת.